בעזרת השם יתברך

קונטרס

מים עמוקים

שיחות | מאמרים | שיעורים

מכון מים עמוקים

ועד להוצאת ספרי מורינו הרב
רבי יחזקאל יואל גליק שליט"א

◆

יכולין לשמוע שיעורים בעניני
נפש, חסידות, השקפה, יהדות,
ומועדים, ועוד.
על הטעל:
929.250.1000

◆

להארות ולהערות ולהירשם
לקבל שיעורים ע"י אימייל נא
להירשם:
mayimamukimline@gmail.com

◆

שגיאות מי יבין
היות שערכנו הקונטרס במהירות גדול לכן
אפשר שנפלו בו איזה שגיאות וטעותים, לכן
נא לתלות החסרון בנו ויתוקן בעזהשי"ת

Layout & Design
YMW | 845.517.5222

שיחות

שיחה לחג השבועות

ערב חג השבועות תשע"ח

קשר לה' קדמה לתורה ומצוות

מתאמריה משמיה הרה"ק רבי ר' ברוך ממעזבוז זי"ע **שבראש השנה דינן א בילקע ארויף א בילקע אראפ אבער שבועות איז מען דן אויף די תורה הקדושה** עכלה"ק משמע מדבריו שחג השבועות היה צריך להיות יום חשוב ויום של התעוררות כדאי שיצא זכאי בדין ויצליח בתורה ועבודה בשנה זו, שכן דנין ביום זה על התורה והמצוות, וגם נמצא ממימרא זו שיום זה שייך רק לבני תורה אבל סתם בני אדם שרוצים בדרך כלל גשמיות, עיקר יו"ט שלהם הוא בראש השנה.

אבל באמת אנו אומרים בכל יום **כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה**, ואם אחד לומד תורה אבל אינו מיודעי שמך למה מתפללין על זה בברכת התורה ולא תיקנה לאמרה בפני עצמו, אלא באמת הם דבר אחד, דביקת ה' ידיעת ה' זה הוא התורה, תורה הוא דביקת בה' קשרים עם ה' אמונה בה' ודוקא זהו יהדות, ושבועות הוא יום מתן תורה – פירושו שאנו עושין המצוות ויש לנו אמונה בה', וזהו קבלת התורה **והודעת לבנך ולבני בנך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב** שירד הקב"ה בקולות וברקים ונחקק אמונה בלבות בני ישראל עד סוף כל הדורות משום שזכו לראות הקב"ה בכבודם ובעצמם, וראו שהקב"ה רוצה דייקא בעם ישראל ומקשר עמנו באהבה ובדביקות, ורוצה שנעסוק בתורה ובמצוות באמונה בה', זהו מעמד הר סיני מעמד הנבחר, אידישקייט, וזהו קודם לדברים שנוגע למעשה קודם תורה ומצוות, משום שעיקר היהדות הוא עצם שורש הדבר של **אנכי ה' אלקיך** קשר בה' מה שלא נוגע למעשה, ואח"כ יש דברים שנוגע למעשה שהם שמירת התורה והמצוות, רק אפי' בשעה שעוסקים בתורה ומצוות צריך להיות נחקק בלבנו שהקב"ה אוהב ומקושר בעם ישראל וכל הבריאה הוא דירה בתחתונים וגילו אלוקית.

והנה בנגלות התורה נכלל בה דברים הנוגע למעשה – גמרא והלכה, ודברים שלא נוגע למעשה – פלפולים וכדומה, גם בתורת הנסתר יש דברים הנוגעים למעשה – לייחד ולכוון, ודברים שלא נוגע למעשה – לדרוש בעלמא, ובעניני יהדות ג"כ יש דברים שנוגע למעשה ודברים שלא נוגע למעשה, דברים הנוגע למעשה היינו שמירת התורה והמצוות צריכין להיות גבור ותקיף עם בהירות הדעת להתגבר על נסיונות אולם בדברים שלא נוגע למעשה הוא יותר בדרך אהבה

ותענוג, והנה **אנכי ה' אלוקיך** פעמים שברור אצל האדם שבוודאי נוגע למעשה אבל פעמים יכול להיות נראה לאדם שלא נוגע כלל למעשה, דוגמת דביקות הבורא, התבוננות במעמד הנבחר, התבוננות בבית המקדש, התבוננות בגדלות השם ועוד ועוד ופשוט שכל זה אפילו שלא נוגע בפועל ולמעשה עם כל זה הם באים קודם וחשוב יותר מדברים הנוגע למעשה, הנה התורה הקדושה נמשלו לבשר וחלב ומבאר הגר"א שנגלת התורה הוא נגד בשר משום שנגלת התורה הוא נוגע למעשה – מעשה המצוה, ותורת הנסתר הוא נגד חלב משום שאינו נוגע למעשה – אלא לכוונה, וזהו טעם במנהג ישראל תורה לאכול בחג בשבועות חלב קודם לבשר להראות שדברים שלא נוגע למעשה ובפועל באים קודם דברים שנוגע למעשה, ולפי"ז מבואר היטב מנהג של רביה"ק מצאנז זי"ע לומר פלפול אצל הסעודות חלב בחג השבועות, לרמוז אפילו בנגלות התורה לדברים שלא נוגע למעשה, כפי מה שאמרנו שבנגלת התורה הפלפול הוא שלא נוגע למעשה.

בטחון בחג השבועות

ואפילו בפשטות הענין של שבועות שיהודי מתפלל על תורה ועבודה, אינו מתפלל מתוך מרירות וביטול אלא מתוך בטחון שבוודאי יצליח ה' דרכו, וזהו הטעם שאנו אומרים אקדמות קודם לקריאת התורה שסוף כל סוף יהיה תענוגים וגן עדן עם הקב"ה, ואם היה אלא קצת ספק אם יהיה גן עדן ותענוגים עם הקב"ה כל קבלת התורה הוא חלש מאוד שאיזהו אדם עושה דבר מחמת ספק, וצריך להיות וודאות שיצליח ללמוד וללמד, ולמה, מפני שיש אהבה ורחמנות מהקב"ה על כלל ישראל כמו שאנו מתפללים **אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו וכו' חמלה גדולה וכו'** וכלל ישראל מקושר עם הקב"ה בקשר של קיימא וממילא ינצח, וזהו מה שמסיימים שם **הבוחר בעמו ישראל באהבה** ומחמת זה אינו יכול לפרוד מעם ישראל, וזהו וודאות גדול וממילא יכול האדם להתפלל שלא רק בגן עדן יהיה התיקון אלא אפילו מהיום הזה יצליח, ולפ"ז יש לומר על מה שכתוב בספה"ק עבודת ישראל בשם המגיד ממעזריטש (בפרשת נצבים ובראש השנה) **כי הכתיבה לחיים בספר פירושו החקוקה במחשבתו של אדם וכו' וצדיקים הגם שהם זוחלים ורועדים מאימת השי"ת הם בוטחים בישועתו וחסדו ונכתבין לאלתר לטובה וכו'** שהמחשבה של האדם זהו הפסק דין של האדם בר"ה, ולכאורה זהו חידש גדול שהמחשבה יהיה הפוסק שבדרך כלל בטחון על גשמיות אינו חזק וברור כ"כ אצל האדם (עיין בספר אמונה ובטחון לבעל החזון איש זצוק"ל), אבל בחג השבועות כפי מה דברנו שדנין על התורה ועבודה ע"ז יכול האדם בניקל לבטוח בה', שבוודאי רצון ה' וחפץ ה' שיצליח דרכו, וזהו שאמרו חז"ל **כולא עלמא מודו דבעצרת בעינן נמי לכם** על כן צריכין לעשות סעודת ולהרבות בשמחה שזהו מורה על בטחון שבוודאי יצליח, כמו בראש השנה כתב הטור הטעם שצריכין לעשות סעודות שכלל ישראל בטוח שהקב"ה יעשה להם נס כמו כן גם בשבועות בטוחין שיעשה להם נס, וזהו שמתחילין בברכת אהבה רבה **בעבור אבותינו שבטחו בך** ואין מתחילין בתפילות ותחנינים כמו שמבקשין בכמה מזמורים אחרים אעפ"כ מתחילין כאן דוקא בהענין של בטחון מכיון שאדם מיד בטוח ע"ז כמו שבארנו.

כתוב בפוסקים שמותר לבכות בשבת משום שמנייה וכתוב בט"ז שסתם בכיה אסור אלא מותר לבכות דוקא בכיה של אהבה ודביקות כמו התנא רבי עקיבא היה בוכה בשיר השירים מחמת אהבה ודוקא זו מנייה, ודרגא בכיה כזו הוא גבוה מאוד, וזהו שהרבה צדיקים וגם רביה"ק מסאטמאר זי"ע היה בוכים באהבה רבה בוודאי היה הדרגא גבוה של בכיה מחמת אהבה ודביקות

וגילו אלוקית.

חג השבועות מורה על פרישות או תענוג

הנה יש שתי מדריגות **אהבה רבה ושמע ישראל**, וזהו שתי מדריגות באנכי, אנכי שנתלבש בתורה ומצוות ואנכי שלא נתלבש, אהבה רבה הוא אנכי שנתלבש בתורה ומצוות כמו שמתפללין על תורה ומצוות, ושמע ישראל הוא במדריגות אנכי שלא נתלבש בתורה ומצוות רק אהבה ודביקות בלי שום פעולה גשמיות כלל, והנה קודם צריכין להיות במדריגות אהבה רבה ואח"כ במדריגות שמע ישראל, וזהו עיקר יו"ט שבועות, מדריגות אנכי שלא נתלבש בתורה ומצוות, שמדריגה זו היה בשעת מתן תורה שכל הנשמות היה בטילין לגבי הקב"ה.

הקב"ה אמר למשה קודם יציאת מצרים שכל תכלית של יציאת מצרים הוא **תעבדון אלוקים על ההר הזה** נמצא שקבלת התורה נקרא תעבדון אלוקים – עבודת השם, והיינו שקבלת התורה אין פירושו שמירת התורה והמצוות, רק עבודת ה', דביקות ה', אהבת ה', **רצונינו לראות את מלכינו** זהו נקרא עבודה, וכתוב בפרשת בא **היום אתם יצאים בחודש האביב והיה כי יביאך ה' אל ארץ וכו' ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה** ומבואר מזה שכל העבודה הוא דוקא בארץ זבת חלב ודבש, ולפי"ז יש לעיין איזהו המקום אשר תעבדון את השם, במדבר על ההר הזה או בארץ זבת חלב ודבש, ונתבוננן בהחילוק שבמדבר הוא עבודה בפרישות ובלא תענוגים ובארץ הוא דוקא עם תענוגים ובלא פרישות כלל, אלא באמת ההתחלה הוא במדבר ואח"כ ממשיכין בארץ זבת חלב ודבש, וזהו תלוי באנכי ה' אלוקיך שנתלבש בעשרת הדברות והיינו דוקא בתורה ומצוות או שנתלבש בכל מקום והיינו אפילו בתוך הקליפות, אם שנתלבש בתוך עשרת הדברות אזי הוא דוקא במדבר בלי שום תענוגים וכמבואר למעלה שלקיום התורה והמצוות צריכין תקיפות וגבורה, אבל אם שנתלבש בכל מקום ואפילו בתוך הקליפות אזי הוא דייקא בארץ זבת חלב ודבש עם תענוגים ובלי פרישות וכמבואר למעלה שדביקות הבורא צריך להיות יותר עם אהבה ותענוג, וזהו שכתב הנה אנכי בא אלך בעם הענן פירוש כמו בשעת קבלת התורה נתלבש שם אנכי בתוך עשרת הדברות כמו"כ בא אנכי בתוך עם הענן והיינו בתוך הקליפות שבהמשך ארבעים שנה במדבר ביררו כל הקליפות של המדבר והגיעו למדריגה של תענוגים גדולים שנקרא ארץ ישראל - ארץ זבת חלב ודבש, וזהו אנכי הסתר אסתר וכשימצא אנכי בתוך הקליפות יכולין לעבוד הקב"ה בכל מקום ובכל מצב עם תענוגים גדולים, ולטעם זה מנהג ישראל לאכול בחג השבועות מאכלי חלב ודבש להראות שכבר זכו בני ישראל למדריגות עונג ודביקות הבורא של זבת חלב ודבש.

נמצא מכל זה שיש שלש מדריגות באנכי, אחד אנכי שלא נתלבש בשום לבוש וזהו יותר גבוה מן דרגות התורה, והשני שכבר נתלבש בהתורה ומצוות, והשלישי אנכי שנתלבש אפילו בתוך הקליפות, שמע ישראל מורה על אנכי שלא נתלבש בתורה ואהבה רבה על אנכי שכבר נתלבש בתורה, ואנכי השלישי שמתלבש אפילו בתוך הקליפות הוא העשרת הדברות שבפרשת ואתחנן דוקא אחר ארבעים שנה שהיה ישראל במדבר ועברו בתוך כל הברורים נתגלה תורה חדשה, אנכי עם תענוגים.

כל התרי"ג מצוות מקושר עם אנכי ה' אלקיך

רבים שואלים למה צריכין לדבר דוקא מאנכי בעצמו ומשאר עשרת הדברות ולא די לדבר מתורה ומצוות, אלא הביאור הוא דבאמת הם דבר אחד שהשרשים והענפים הם נקודה אחת, אלא המצוה בעצמו אין לו שום קיום אם הוא נפרד מהשורש משא"כ כשהוא מקושר, ומבואר בהרמב"ם אין עריות מתגברות אלא בלב פני מן החכמה ובוודאי אין הכוונה שיהא הלב מלא עם חכמות שא"כ היה מועיל גם חכמות חיצוניות ופשוט שלא מועיל, אלא עומק כוונת הרמב"ם ז"ל שיהא מלא בחכמות התורה, שבכוח המצוות ינצל מעבירות, אולם אם יהיה השכל מלא עם השכלה של המצוות היינו בהתבוננות בגדלות ה' בוודאי יועיל יותר מהמצוה בעצמה, ולפי"ז יתבאר שיטת הראשונים שסוברים שאנכי הוא חלק מהתרי"ג מצוות, שדייקא בכוח המצוה יכול לזכות להגיע למדריגות אמונה בה' שבאם לא היה מצוה מיוחד לכך לא היה זכה להגיע לאמונה שלמעלה מהשגת האדם הפשוט.

מאמרים

מאמר קטנות ביום טוב

וַתִּתֶּן לָנוּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים
לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן

הכנה דרבה

פנחס אברך חסידי ובעל נפש עמוק, מתכונן בהכנה דרבה אל החג הממשמש ובא בתשוקת הלב למלאות נפשו באור ה׳ ולהרגיש את עצמו בהיום טוב. במחו צצים תמונות ישנות של חגים וזמנים שבהם הרגיש בכל עצמותיו תענוג נפלאה ודביקות מתוקה, ומשתוקק גם עתה לטעום אותו טעם ואהבה. פנחס מרכיש לעצמו ספר חדש שכפי ראות עיניו יעשה את היום טוב, ומה גם שמצייר בשכלו באיזה אופן ומתי שיתרגש אם באיזה תפילה דייקא יתעורר, מכין את עצמו בלימוד ספרי קודש ונזכר בדבריהם של צדיקים שלאורם אנו הולכין, ובפסיעות של תקוה הוא הולך לביהמ״ד לקבל החג בידים פתוחות.

אך רק התפלל תפילות מעריב הראשונה של היו״ט, ומשום איזה סיבה הוא מוצא את עצמו על הדרך לביתו מביהמ״ד מאוכזב, וחש בקרבו יבשות הלב הרבה יותר מיום חול פשוט בימי בין המצרים... כשהבעל תפילה התחיל בהנוסח המתוקה לפני ברכו אהה... האא... המכריז ׳הנה זה בא׳ השמש שקעה והיום טוב פורס כנפיו על העולם, לא די שלא הרגיש התרוממות הנפש, רק גם מצא את עצמו באמצע שדה הקרב כשהוא לוחם עם עצמו וצועק על עצמו ׳מה אתך ? הלא יו״ט היום ? תתעורר ! ׳ אבל לא הועיל ולא מידי, לבו כאבן שאין לה הופכין... ומן המותר לתאר האיך נראה הסעודה אחר אכזבה כזו. וככה הולכים לו ימי היום טוב, מחזק את עצמו באמונה ובטחון בה׳ שבוודאי טובה הוא ומברר בזה תיקונים עלאיים,

ושוב נופל, עד שמייאש את עצמו, וחוזר חלילה.

מהות המלחמה

טרם שנעמיק בהעצה איך להתמודד עם מצב כזאת עלינו להבין מהות המלחמה מהו, בואו ונרד לתוכיות עומק לבבו ונתבונן מה קרה פה ועל מה יצא הקצף.

האדם נברא עם שני כחות טבעיים שנשרשו בקרבו מיום היולדו, ב׳ הרגשים כללים המקיפים אותו, והם סותרים זה את זה ונמצאים בלבבו ביחד בכל זמן ועידן, מצד א׳ מרגיש כבן אדם מן השורה ויודע ערכו וחשיבתו, ומצד השני מרגיש שפל ונבזה בלי שום שויות וכאינו מן הישוב, למשל בלימוד התורה, מצד אחד שואף להיות ת״ח גדול ולקנות ידיעות בכל מקצועות התורה בכמות ובאיכות ומרגיש שיש לו הכחות והכשרונות להגיע לזה, אבל מצד שני ככל שנכנס יותר לתוך הענין מרגיש כעין קול קורא אליו המחלישו ומכריז אליו הרף! אין אתה מוכשר להבין סוגיא על בוריו לא דיברה תורה ממנו מה אני ומה חיי רחוק ומושלך מכל ענין של הצלחה. וכל הזמן הוא עסוק להוכיח צד אחד על השני, ובאמת הוא מסופק מהו האני האמיתי שלו.

ויש עיתים מסוגלים שהם כמו חוט אדום, ובהם המחלוקת מתלקח במלוא צביונו והבעל נפש מוצא את עצמו בדחף פנימי להוכיח פעם ולתמיד למי החותמת ולמי הפתילים, ובבכללם הם זמני קודש שעדיין זוכר הוא את הרגעים הטובים שבהם זכה להרגיש התרוממות הנפש וחשיבות עצמי, ולעומת זה השעות הארוכות שהסתובב בטעם פגום, וככל שמתקרב היו״ט בתוך תוכיות הפחד מתגבר אם יזכה להתנער אך הפעם מההרגש הקשה להוכיח שבאמת הוא בר לבב ולטעום טעם טבעי כמו ילד שאינו צריך שום הכנה רק מרגיש הדבר כמות שהוא.

וכמבון מאליו ככל שמתגבר לדרוך על צד השפל ולעקרם מלבבו יתגבר ביותר כח הנגדי, וכל פעם שרוצה להוכיח צד אחד על השני בשלימות, למשל להשתמש בההרגש הטוב של היום טוב לכסות על ההרגש הרע, יתעורר שוב הסתירה ביתר שאת ועוז.

***

א

התבוננות שלפני כניסת החג

העצה היעוצה הוא, שלפני כל יו״ט או זמן גבוה יקח לעצמו איזה זמן מיוחד שיתבונן בישוב הדעת והתגלות הלב, בשני ענינים כלליים

ויאריך מחשבתו בהם ויוקל לו.

התבוננות א'

לראשונה עליו להיות ער לעצמו ולהכיר בהמחלוקת שבקרבו וישלים שיש לי ב' כחות נגדיים מושרשים בי מבטן ומלידה ולא יועיל שום השתדלות בעולם לעקרם, השי"ת הטביע אותם במחשבה תחילה שניהם גם יחד לתועלת תיקון נפשך הניצחי, ואין בהם שום חיסרון, והגם שמצד השכל אין שום מקום להרגש העצבות ומנגד להסברא, עכ"ז אי אפשר לעוקרם, רק לעבוד עמו, ויסבול אותו וישכיל להבין ששורשם הוא ממנו ואיני יכול להאשים שום דבר חיצוני על הגורם, וכשישלים עמו ולא ילחום נגדו, בזה מתיש כחו מעט מעט.

עבודה זו הוא נוגע לאו דווקא בימים טובים, רק בכל מעגל השנה בגשם וברוח הוא עצה נפלאה, שיסבול את צד החלש שלו ולא ילחוץ להיפטר מההרגשים הרעים המחלישים דעתו, רק יתן להם מקום מכובד, אבל במחו ידע שאינם אלא הרגשיו ואינם מקושרים עם המציאות הזך, ועכ"ז ממנו הם ואיני יכול להרסם, לא יטעון עם ההרגש ולא ישתיקו, רק יקבלם באהבה, וגם לא יבוש עמם, הגם שאין להם שום סרך של אמת ובשקר יסודם עכ"ז הקב"ה הטביע אותם בלבו לתכלית, כמו תינוק בן יומו הצועק ובוכה ולא שייך להרגיעו בדברים של טעם ולא שייך לשלחו על פני השדה כי בנך הוא, אלא לרחם עליו וללטפו כרחם אב על בנים.

ותדע נאמנה שהם שקולים מידה במידה נגד איכות המעלות והיתרונות שיש לו מעל הזולת, כללא זו נקוט בידך אין שום אדם בעולם שהוא מושלם בכל מידה ומעלה בשלימות, מי שיש לו מעלות נשגבים, כנגדם יש לו הרגשים וחסרונות קשים.

והטעם למה ברא אותו הקב"ה כך, היא מפני שמפני ריבוי מעלותיו יכול הוא להרגיש אני ואפסי עוד וחלילה יחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ע"כ יש לו כסדר ההרגש של חיסרון ושפלות באין אונים, המעורר אותו לשוב לה' בהכנעת הלב ויבקש מלפניו בתפילה ותחנונים וזה דייקא הוא כלי נפלאה לאור ה' שיחול עליו.

התבוננות ב'

הקב"ה ברא העולם ובחר בעם ישראל לעם סגולתו וקדשנו במצוותיו כדי שנעלה נחת רוח לפניו מקיום התורה והמצוות, וסוף מעשה במחשבה תחילה שבגללם נבוא לתכלית האמונה וביטול

רצונינו לרצונו, שכל מציאתינו יהיה רק לעשות רצונו ולעבדו בלב שלם, הגם שיש תענוג עצום ורב כשהוא דבוק בה׳ עכ״ז העיקר הוא האמונה פשוטה לעבוד עבודה תמה אפילו בעת ההסתר והחושך, ומטבע הדברים הוא דאם ישאוף רק לאור והתענוג שבעבודה תתפשט ישותו וישכוח מה׳, ויוכל להיות תאוה כשאר התאוות כמובא בספרי תלמידי הבעש״ט (עי׳ מאור עינים פר׳ יתרו, בשעה שהקדימו ישראל וכו׳).

והעצה הוא שיתבונן שהננו מוכן ומזומן לקיים רצון הבורא שצונו לאכול מצה ומרור או לישב בסוכה וכדו׳ שעיקרם הוא שהוא נברא בין הברואים שמשתדל לקיים מצוות ה׳ בכל אופן שיהיה אפילו כשלבי בל עמי.

אחר שכבר התבונן מחשבות של לשמה אפילו שבסוף יהיה לו תענוג מהעבודה עכ״ז לא תתפשט ישותו ויתקרב לה׳ באמת, והוא הדין בכל עניני עבודת ה׳ להינצל מרשת הייצר, הדרך הוא להתבונן בזמני הגדלות ובשעת התפילה במחשבות של אהבה ויראה, ואח״כ אפי׳ בזמני הקטנות יהיה לו הכח הנגדי שלא להתפעל ולהתגרר אחר יצרו מכח הרשימו דקדושה שנשאר מימי הגדלות, (עי׳ תניא פרק י״ב) **ואי** אפשר להרוס תאות הייצר בפעם א׳ רק הילוכך תהא בנחת ע״י הרבה התבוננות הלב בספרן של צדיקים אמיתיים לאט לאט יאיר בנפשו אור ה׳ ויכבוש עיר הקטנה יותר ויותר.

ואחר שהתבונן במחשבות של לשמה, והחליט בדעתו לעבוד עבודה כשור לעול וכחמור למשא, יזכור שבתוך הצוויים גם צוה לנו הבורא להשתדל שיתפעל לבנו באהבת ה׳ ויראתו, ויוכל להוציא ספרים פנימיים המעוררים מחו ולבו בעומק היום טוב הבא,[א] אבל אזי לא יוכבד עליו העבודה, ואינו מוכרח להרגיש, הן מפני שאינו מתיירא מהתגלות צד העפול דיליה ומורגל בה, והן מצד שמוכן ומזומן לקיים ציוויי הבורא באמונה פשוטה, ואם יזכה לדביקות ותענוג לא תתפשט ישותו באמרו אני הוא איש המורם בעם בה״א הידיעה, וביחד עם כל זה ידע שיש לו חסרונות והרגשים רעים ואינו אלא יציר נברא בטל לה׳.

ב

התבוננות בעיצומו של חג

גם בעיצומו של יום טוב אם רואה את עצמו במצב של עצב ורוגז, כועס ומאשים אחרים, מן הנכון הוא שיפנה את עצמו לפינה

א) כמדובר באריכות בהשיעורים המיוחדים ליתן חומר למחשבה לימים טובים.

של מנוחה ויישב דעתו בעניני הנפש לפרוק מעל צאורו הכאב ולהתבונן מה מעיק לו בנפשו ויעסוק למשך זמן בהתבוננות מחשבתו בעניניו, ואל ימנע עצמו באמרו מה לכהן בבית הקברות הלא יום טוב היום ואיך אעסוק בענינים פחותים כאלו אין הזמן מתאים לזה כלל וכלל אני מעופף בשמים בהתרוממות ודביקות, - הגם שלב יודע מרת נפשו ועתה הוא מרוחק ומושלך מכל אלה - אלא יעסוק בהם במשך זמן למען יוטב לו בעבורו וחיתה נפשו בגללו שאחר כך יוכל לעלות שוב לעלמא דחירות בדביקות והתקרבות לה׳ כאות נפשו ומגמתו.

ג

התפשטות האור

אורו של יום טוב אינו מצמצום דווקא לאיזה ציור או דמות, ואינם מחיובים להרגיש בכל תפילה או סעודה, ואפי׳ שמע עשרות מעשיות בגודל קדושת ליל הראשון שאזי יורד איזה אור גדול ביותר, ח״ו לזלזל בהם, אבל יכולים גם לנצלו ולחלפו ליום הראשון, וישכיל לדעת שקדושת ענני הכבוד המאירים בחג הסוכות, אינם נמוגים ומתפזרים בחול המועד, וקדושתם חיים וקיימים למשך כל היום טוב.

קדושת החג אינו ענין גשמי ופשוט אלא ענין דק ורוחני גבוה מעל גבוה מהתפסת שכל אנושי, ואורו מתפשט בכל רגע ומצב של החג וישתדל כפי כחותיו להתחבר אליו ובמשך היו״ט יתבשם מאורו זעיר פה וזעיר שם ואינו נוגע כלל וכלל מתי ואיך ובאיזה צורה וכלי.

ד

סדר כפי כחות הגוף

עצה טובה קמ״ל שקודם החג יעשה לו קצת סדר, ויזכור שאפי׳ אם רוצה לעוף אל על רק משה רבינו ע״ה היה יכול להיות בשמים בלי אכילה שתי׳ ולינה, וגם בזמן שבית המקדש היה קיים מגודל התגלות בלילות של שמחת השואבה לא ראינו שינה בעינינו, אבל בדורות הללו אין לנו הכחות לעשות אויסטערלישע עבודות כאלו.

וטוב לעשות סדר רגיל ופשוט, וידע בערך זמני התפילות והסעודות, אבל בשעת העבודה יהיה לו יותר חומר למחשבה מחמת החג שנמצא בה.

ה

מבשרך אל תתעלם

טבע האדם שרוצה להימצא בסביבות בני אדם כערכו, וכשבוחר

בית המדרש הולך למקום שיש לו מכירים שערכי החיים שוים, כמו״כ ביו״ט יכול להיוצר איזה אי נעימות בביתו אם הוא מעופף בעולמות העליונים וביתו זו אשתו אינו מקושר כלל וכלל עמו, ע״כ לטובתו ולהנאתו טוב להודיע לה קצת סדר הזמנים של התפילות והסעודות וישתדל להטעימה ולהכניסה לעולמו שחי בו ויאירה קצת כפי הבנתה בפנימיות היו״ט ועניניה.

מאמר ג' תקופות באדם

התחדשות - בירור הרצון - מנוחה

התחדשות

איש הישראלי בראשית ימי עבודתו, נפשו השוקקה קלטה זעיר פה וזעיר שם דרשות ודיבורים, המעוררים אותו ליכנס לשערי העבודה, מתחיל לעבוד את ה' בהתחדשות, ומקבל על עצמו המון עשיות בעסק התורה והמצוות, מרגיש בקרבו הרגש של מלוכה, כמלך הכובש העולם, למשל בעסק התורה נוטל סוגיא עמוקה ומכניס ראשו בה בשלימות וברצון עוז לברר כל נקודה קטנה עד עמקו ולסכמה ברור כשלמה, עד שמרגיש שקנה והשיג שלימות הנרצה, תקופה זו נקרא 'תקופה של התחדשות', כשכל מעייניו דבוקים בריבוי של עשיות, ומתענג מהשלימות שקונה.

בירור הרצון

עבר קציר כלה קיץ, פתאום מוצא את עצמו מול מצב חדש שכ"כ לא איוה לו, לבו בל עמו ובתוכו סוערים המון מחשבות והרגשים עד אין חקר, לבו אטום ויבש, אינו יודע לשית עצה בנפשו, יושב מול הגמרא שבעבר התענגה בה ומסתכל עליו בעינים כביות, ומרגיש כאילו כל התנאים ואמוראים כרתו ברית נגדו וזועקים עליו 'מה לך לספר חוקי' איננו מכירים אותך הרגש של ריחוק נוראה, וכמה שמשתדל ללחום עם עצמו להשתיק קול הפנימי השנוא, אינו מצליח, לבו כצלחת נקובה שכמה מים שתשפוך בה לעולם לא תתמלא.

מצב זו מכניס אותו בע"כ מגזירות תמים דעות לתקופה חדשה [שעליו נברא] והוא '**בירור הרצון**', לברר בנפשו מה אני ומה חיי, לראות מצבו האמיתי האיך הוא עומד, נוטל המון רצונותיו ומברר אוכל מתוך פסולת, ממשמש במצפוני לבבו ומגלה בה סתירות וקושיות, מטה

אזנו לשמוע קול הגוף וקול הנשמה, הרגשים של עצבות ושל שמחה, ומתחיל לברר מהו רצונו העצמי האמיתי, מנסר מעצמו רצונות ושאיפות שאינם כפי תכונת נפשו, מקבל עליו לסבול הרגש העצבות, ומתחיל להשכין אור ה׳ בלבו לעבוד עבודה לשמה לעשות נחת רוח ליוצרו.

בתקופה הלז מוצא את עצמו מקושר יותר לעבודה שבלב זו תפילה, וכמעט שאינו עוסק בעשיי׳, ואפי׳ מתלוצץ מעולם החיצוני שכל עסקם בעשיות יבשות, מתבודד עם בוראו ומייחד לבבו ונפשו בתפילות ותחנונים, עד שממש שוכח עבודתו הראשון בעסק התורה והמצוות.

מנוחה

אחר תקופה זו שכבר בירר רצונותיו נתברך משמים **בתקופה של מנוחה**, כבר השכין שלום בין הגוף והנשמה, ועכשיו חוזר לעבודתו הראשונה בעסק התורה וקיום מצוות מעשיות בתמימות, אבל מתוך מנוחה וגדלות המוחין, בלי צמצום והרגשים רק מתוך רצון אמיתי לעבוד אותו יתברך, מתענג מכל עבודה קטנה בביטול והכנעת הלב לשמוח בחלקו, הגם שבחיצוניות יכולין לטעות שממש חזר לעבודתו הראשונה שהתחיל בשנת הי״ג לחייו, אבל באמת בפנימיות נפשו אינו דמיון כלל וכלל, עכשיו הוא עסוק בעבודה שיש לו נצחיות וקיום, מתוך חשק ואהבה, ועשייותיו נובעות מלבו פנימה בחירות הדעת במנוחת אהבה ונדבה.

וזה ענין של רצה הקב״ה להיות דירה בתחתונים, שענינו לחזור למקום שהתחיל בה ולהשרות שם השכינה.

**

שאול - דוד - ושלמה
מלוכה - מחיית עמלק - ביהמ״ק

שלשה מצבים אלו בכלליות אנו מוצאים בהתחלת הבנין של עם ישראל, אצל שאול המלך, דוד המלך, ושלמה המלך, והעבודה היה נחלק לשלשתן שבההתחלה אי אפשר שיפעל אלא בהתחלקות, כשכל אחד מתקן ענין מיוחד השייך לו דוקא.

שאול המלך התחיל **המלוכה** בהתחדשות, ׳כבש מדינות רבות׳, עד שבא הניסיון של **מחיית עמלק**, שהוא ענין **הבירור** הנ״ל, שעבודה זו היה עיקר עיסקו של **דוד המלך**, וענין של בת שבע היה ג״כ הבירור ליכנס למקום הניסון ולראות המצב היכן הוא עומד בגופו ונשמתו, חיבר ספר

תהלים שתוכנו רצונות ותשוקות וצעקת הלב למלכו של עולם מתוך מצב של אי בהירות ספיקות והתרפקאות, ובכללם געגועים עזים לבניית **הבית המקדש**, אבל לא זכה דוד לבניין ביהמ״ק אלא שלמה **המלך** שהוא כבר זכה למנוחה שלימה שהוא שלימות התענוג והשראת השכינה בתחתונים.

ויכול להיות דאילו דוד היה בונה הבית המקדש לא היה לה קיום, כיון שבניית ביהמ״ק צריך להיות מתוך מנוחה, לא מתוך ריבוי הרצון.

וכשמעיינים היטב רואים הרבה התדמות בעבודתו של שאול המלך ושלמה המלך, שהוא הסוף והשלימות, אבל בפנימיות הוא כבר אחר התיקון.

צדיק

ובצדיקים ג״כ רואים שלשה תקופות בתחילה אמצע וסוף, שהוא מתחיל איזה עבודה כל צדיק באופן דיליה, ובסוף ימיו הוא חוזר ומשלים עבודתו, ויכולין לראות קשר בין ההתחלה להסוף, וכמ״פ צריכים התבוננות לקשרם.

אב ובן

באב ובנו ג״כ רואים שהבן מוציא לפועל רצון האב ומשלים עבודת האב שהבן מוציא לפועל ומגלה ענין שהוא התחיל.

שיעורים

שיעור
ובחרת בחיים

דרך התורה או דרך היסורים

בגמרא שבת דף פ"ח ע"ב ויתירבו בתחתית ההר (שמות י"ט) מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, אמר רבא מעתה"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש, וברש"י מהבת הנס שנעשה להם. ומקשים התוס' למה הוצרכו לכפית ההר הא אמרו נעשה ונשמע.

דרך התורה

הנה תכלית בריאת העולם הוא מתן תורה, התרי"ג מצות שקבלנו במעמד הענבר הרמ"ח עשין ושס"ה לא תעשין, כדי לגלות על ידי התורה ומצות האלקי ה' לקלקין, דהיינו להמשיך קלקות למטה בעולם הזה התחתון.

והנה כשישראל מקיימין התורה ומצות, ונמגלה למטה אור האלקי ה' קלקין, אז מרגישים תענוג ודביקות בקלקות קירבת קלקים לי טוב, וגם בגשמיות בעיס כל ההשפעות טובות בדרך ממילא, ואין צריכין לתפלה ויסורים, כמו שאומרים בכל יום בפרשת קרי"ש והיה אם שמוע וגו' ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו'.

ובשהולכין בדרך זו בעולם הזה נכנסין אח"כ בגן עדן, עד לבסוף שיבא משיח צדקינו ויהא תיקון העולם מתן תורה חדשה, ויתענגו בקלקות בתכלית השלימות. ומהלך הזה נקרא דרך התורה והיצר. ומפני תכלית זו אמרו ישראל נעשה ונשמע וקבלו התורה ברצון, שהשתוקקו להדביקות והאור שממשיכים ע"י זה.

דרך היסורים

אבל לכאו' מה יהא אם בוטשים ח"ו בתתן תורה ואינם רוצים לקיים עול תורה ומצות, ע"כ היתה יתגלה האלקי ה' קלקין, ואיזה תכלית יש להקב"ה מהעולם הזה. לזה אמר הכתוב אחר מתן תורה (שמות כ"ח) ועלה המשפטים אשר תשים לפניהם, שאם אינם הולכים בדרך היצר אזי יעלה ה' משפטים

ודיוק זה העולם, ומגודל היסורים נותן המלמד מנחה להתי"ת ומתחרט על מה שאמר מהדרך, וע"י מנחה זו נתגלה ג"כ המנהג ה' מלקיך, משום לחומו שעשועים שקיבל הקב"ה מדרך היסר ע"י קיום התורה, משתעשע עכשיו מהחרטה ומנחה שרוצה לחזור להקב"ה. ודרך זו נקרא דרך היסורים.

ובחרת בחיים

ואם תמר יתמר המלמד עם ענוה פסולה, ג"כ אין לי כח לילך בדרך התורה, דמאי נפק"מ הלא ממילא יש תיקון ותכלית ומתגלה המנהג ה' מלקיך. אבל זה טעות גדול דמלמד המקבל יש נפק"מ גדולה מאד, כי אם מלמד הולך בדרך התורה, אזי המלקות הוא בגילו ויש לו שייכות עם התור, ויכול להרגיש המנהג ה' מלקיך, דהתורה ומצות נעשים הכלים למנהג ה' מלקיך. אבל אם אין לו התורה ומצות אזי היסורים נעשים הכלי, וזה קשה מאד על המלמד, ואינו מרגיש המלקות שמגלה בזה העולם, ועל זה צווח הכתוב (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב דהיינו דרך התורה והיסר, ואת המות ואת הרע היינו דרך היסורים, ובחרת בחיים שיבחר בדרך התורה שזהו חיים ממיתים, דעיקר התכלית הוא שגם להמקבל יהא תענוג ודביקות וירגיש התור.

שמע ישראל - דרך התורה, ברוך שם - דרך היסורים

והנה ד' דרכים אלו הם בחינת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שמע ישראל היינו דרך התורה, שאנו מקבלין על עצמינו עול מלכות שמים, ועי"ז המלקות הוא בגילו ומרגישים ומתענגים בתור המנכי ה' מלקיך. וברוך שם היינו דרך היסורים, כשאין מקיימין העול תורה והכל הוא בהסתר ואין רואין גילו מלקות, ואעפ"כ מתגלה כבוד מלכותו בדרך סוד ע"י הלרה ומנחה, ומטעם זה תומרים ברוך שם בחשאי, דמלקות מתגלה ע"י דרך הסתר ושתי.

נעשה ונשמע על דרך התורה, בפית ההר על דרך היסורים

עפי"ז נראה לתרץ קושית התוס' למה הוצרכו לכפית ההר, הלא אמרו נעשה ונשמע. ולפי דבריו מובן היטב דנעשה ונשמע אמרו על דרך התורה, שיש מזה תענוג להמלמד ורואים מלקות בגילו, אבל לדרך היסורים אם לא יקיימו התורה ומצות, על זה לא אמרו נעשה ונשמע, ולזה הוצרכו לכפה עליהם ההר כגיגית, שאם לא ילכו בדרך התורה אזי יהא מוכרחים לקבל יסורים.

בחג השבועות צריך יהודי להכיר דדרך התורה הוא דרך המתוק

המתבאר מכל זה הוא דדרך התורה הוא דרך היסר ומתוק, ולא כמו שנשים הטועים דתורה ומצות קשין מאד לקיים והם כשור לעול, ומכח זה פורקין מעליהם עול התורה, ואח"כ נופלין לתוך יסורים. ממנו ההיפך הוא הנכון, דע"י קיום התורה זוכים לדביקות ותענוג בהתי"ת. ובזה צריך כל יהודי להתבונן בחג השבועות

לידע בוודאות דלכך התורה היא מתוקה מדבש, ורק עי"ז יזכה לכל הסגולות טובות ברוחניות ובגשמיות, ויקבל על עצמו הנעשה ונשמע לילך בדרך התורה.

הדר קבלוה באהבה את דרך היסורים

והנה לפי מה שבירנו דלכך התורה והיסר כבר קיבלו ברצון בשעת מתן תורה, נמצא מה שבפורים הדר קבלוה בהבה, היינו שקבילו בהבה וברצון דרך היסורין, שזו היה להם יסורים מפחד ומיתה, ומפע"כ קיימו וקיבלו היהודים הכל בהבה.

הסוד של פורים המתקת היסורים

והנה קבלת יסורין ברצון פירושו שמסכים ומקבל עליו היסורים, וזהו ע"י הכרה שמגיעין אליו ביושר. והנה זה בעצמו שמסכים לקבלת היסורים נעשה המתקת היסורים, דכל זמן שאדם לוחם עם היסורים ומינו רוצה לקבלם הם קשים מאד על האדם, אבל ברגע שמקבל עליו היסורים מרצון עצמי, אז אינם קשים כ"כ, דהוי כמו שהאדם בעצמו בוחר היסורים. וזהו עומק הסוד של פורים, שנוטלים דרך המות ויסורים ומוסכין אותו לתוך דרך התורה, דגם היסורים מקבלין האדם להקב"ה, ע"י שמכיר שזה נשלח ע"י הקב"ה ומקבל אותן בהבה, ונמתקו הצער והיסורים.

תפלה ותורה שבעל פה הם דרך הממוצע בין דרך התורה לדרך היסורים

והנה כל נעיין יראה שמנחי כנה"ג שמיו אחר ימי הפורים, תיקנו ג' דברים ג' תיקנו התפלה, ג' תורה שבעל פה[א]. ונראה לבאר הקשר בין ג' דברים אלו, דשניהם משתייכים לדרך היסורים, דתפלה ותחנונים הם על גרה ומסרון שיש לאדם. וכן תורה שבע"פ היינו גדרים וסייגים, והם דברים קשים על האדם ומחיוב לקיימם. ממנם ג' יסורים אלו אינם דומים לסתם יסורים וגרות אלא משתייכים לדרך התורה, דגדרים וסייגים הם נמיס לנורך קיום התורה, וכן ענין התפלה הוא אחר שכבר מכיר שהכל בא ממת הקב"ה, וגם ע"י התפלה נמתקין היסורים, ואינו דומה להיסורים כשהוא פורק עול.

תפלה ותורה שבע"פ נמשכו מכח פורים

ונראה למנחי כנה"ג היו המשך מהיו"ט פורים, דאחרי שאדם נכנס לתוך היסורים, וסובל היסורים ומקבלם בהבה ומינו בועט בהיסורים, אז יכול ליכנס לתפלות, וגם ע"ז יכול האדם לסבול לקיים גדרים וסייגים, אע"פ שקשה לקיימם כמו יסורים. נמצא שע"י שנתגלה בפורים הסוד של קבלת היסורים בהבה, למשוך דרך היסורים שיהא בדרך התורה, מזה נמשך להם הכח לתקן התפלה וגדרים וסייגים, להמשיך יותר דרך היסורים לתוך דרך

א) אבות פרק א' משנה א' עשו סיג לתורה, ברכות דף ל"ג ע"א אנשי כנה"ג תקנו להם לישראל ברכות ותפלות וכו'.

התורה, אבל בלי האור של פוריס היה קשה מאד דרך היסורים.

תורה שבע"פ - גבורה שבחסד, תפלה - חסד שבגבורה

ב, דבריס אלו תפלה ותושבע"פ הם כמו חסד שבגבורה וגבורה שבחסד. כי הנה היסורים בעצמו הם כמו גבורה שבגבורה, ודרך התורה הוא חסד שבחסד, דדרך התורה בעצמו אין צריך לפי' גדריס וסייגים, אלא הוא כולו תענוגים ודביקות[ב], ותושבע"פ הוא גדריס וסייגים להיינו גבורה, והם לצורך התורה שהוא חסד, נמצא שהוא גבורה שבחסד. ותפלה הוא המתקה על היסורים נמצא זה חסד שבגבורה. אבל שניהם חינם חסד ממש וגם לא גבורה ממש אלא מעורבים משניהם, והם ממוצע בין דרך התורה לדרך היסורים, ובלשון הקבלה זה נקרא מ"ה בב"ן וב"ן במ"ה, וכידוע יש בזה חילוף, וע"כ יש לדון איזה מהם קשה יותר הגבורה שבחסד או החסד שבגבורה.

והנה הבית רבשון הוא מדריגת חסד שבחסד, ואז עסקו רק בדרך התורה, ובזמן הגלות הוא גבורה שבגבורה דרך היסורים, אבל בית שני הוא ממוצע, ומ"ה המנצפ"ך כנה"ג שחיו בזמן בית שני, תיקנו התפלה ותורה שבע"פ שהם גבורה שבחסד וחסד שבגבורה, ועי"ז עשו המגכה"ג דבר גדול שחיברו דרך היסורים עם דרך התורה.

והנה יסוד זה הוא מיסודי החיים ויהדות, לדעת שאם הולכין בדרך היצר אז ליכא שום נרות ויסורים, ומה שרואין בהיום כ"כ הרבה אנשים מסתובבים עם יסורים בגוף ובנפש, זה גם ממנת שפרקו מעליהם עול התורה ומצות, אבל אם יכולים לחזרם לדרך התורה בשלימות לא רק בחני', אז ממילא יתבטלו כל היסורים מעליהם, כמו שרואים גם בהיום ברוב יהודים כשריס שיש להם יסוד הדעת ומנוחת הנפש, רק אלא מעט אנשים כשריס יש הדרך של יסורים, דלפעמים אפי' יהודי כשר צריך להטריח עם עניני מיתה, אבל כמובן שזה באו"א לגמרי מהפורק עול, דיהודי כשר מוסך היסורין לתוך דרך התורה ע"י תפלה וקבלה ברצון, וע"י זה נמתקין כל היסורים ומינם קשים כ"כ.

ובשרוצין לחזור בתשובה הפורקי עול, צ"ע לחזרם תיכף ומיד בפעם אחת לדרך התורה, אלא צריכין לילך בהדרגה, קודם צריכים להכניסם לדרך הממוצע, דהיינו למסוך היסורים לתוך דרך התורה, על ידי שיקבל על עצמו הכפי' והיסורים ברצון. והיאך יכולים לקבל היסורים ברצון, זהו ע"י שימשוך ויכיר שהכל בא מאת הקב"ה, וכל היסורים באים עם חשבון ותכלית, ומצין גודל מעלות התרטה ומנחה שיש לו תועלת מכל זה. וגם יכוון לעבודת התפלה, ויקשר עצמו ע"י התפלה להקב"ה.

ב) ומה שאמרו חז"ל (תנחומא שמיני ח') לא ניתנה תורה אלא לצרף את הבריות, כנראה זה קאי על תורה שבעל פה שיש בו הרבה גדרים וסייגים, וזהו לצרף את הבריות שיקיימו התורה ולא יתמשכו אחר הרע, אבל התורה בעצמו לא הוי לצרף את הבריות.

והנה כשמקבל עליו היסורים בשהשה לזה הוא בעצמו כבר יש במקצת מהיסורים, דהוי כמי שהלמד מחר בעצמו היסורים, וכשלמד מביא מרצונו יסורים על עצמו אינם קשים כ״כ. ונמצא שאינו דומה להפורקי עול שרוצים רק לברוח מהתורה, ועדיין סובלים איזה תענוגים בזה העולם, וע״ז נגררים יותר לתוך הכפי׳ ודרך היסורים ומקבלים עוד יסורים ועוד יסורים, אבל הלמד הזה הוא להיפך שכבר העמיד עצמו בתוך דרך עבודה, וכבר נמתקו היסורים מעלו, ולעתה יש מדרך היסורים, עד שיוכל לחזור לגמרי לדרך התורה והישר המתוק מדבש.

ובן צריכין לדעת בהיפך איש הרבה יהודים שהיה להם יסורים, ונכנסו לדרך של תפלה וקבלת היסורין ברצון, וכבר עומקו בזה זמן הרבה, ועכשיו הם יכולין לחזור לדרך התורה לגמרי, אבל אינם יודעים מזה ומפחדים לילך מדרך היסורים, וצריכין להודיעם שעכשיו כבר הם יכולים להתחיל לעבוד את ה׳ בדביקות ותענוגים, לגלות השכל ה׳ מלקיק ע״י דרך התורה והישר.

שיעור
אנכי ה' אלקיך

במתן תורה נתגלה אור האנכי ה' אלקיך,
וגם נתלבשה בכלים דהיינו התורה ומצות

הנקודה של חג השבועות הוא נתינת התורה, ועיקר התכלית של כל התורה הוא 'אנכי ה' אלקיך', כמו שפי' בספה"ק נועם אלימלך (שמות כ') וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך, דשני פסוקים אלו הם המשך אחד, 'כל הדברים האלה' היינו כל התורה כולה הוא 'לאמר' להגיע על ידן ל'אנכי ה' אלקיך'. ובעז"ה נבאר מהות ענין אנכי ה' אלקיך.

הנה אנכי ה' אלקיך פירושו אנכי מי שאנכי, האור אין סוף ב"ה הפשוט בתכלית הפשוטית, וכל הבריאה כולו אינו אומר מציאותו יתברך, אלא הכל מאוחד בתאחדותו יתברך, ומטעם זה אנכי ה' אלקיך לא שייך שום עשי' גשמי, כיון שהכל הוא אור אחד פשוט, וזה נקרא בלשון הקבלה 'כתר'.

והנה הנפק"מ בין קודם מתן תורה לאחר מתן תורה הוא, דקודם מתן תורה עדיין לא נתלבשה אור האנכי ה' אלקיך בכלים, וע"כ לא היה שייך להמשיך האנכי ה' אלקיך ע"י מצות ועשיות דבריס גשמיים, משא"כ לאחות הק' שהיו קודם מתן תורה, עשקו עם האור אנכי ה' אלקיך גופיה, ועשקו כל היום בעניני לימוד שהקב"ה מנהיג העולם ולית אתר פנוי מיניה, ואנחנו בטלים אליו ודביקים בו יתברך. אבל ע"י נתינת התורה נתלבשה אור האנכי ה' אלקיך בכלים, דהיינו שאין צריכין לעסוק כל היום בלימוד ודביקות דוקא, אלא אפשר להמשיך אלקות ואגלות אור האנכי ה' אלקיך ע"י קיום התורה ומצות שהם פעולות גשמיים. [דבשעת מתן תורה היה ג' דבריס הפכיס, אלא אחד היה גילוי לאור אנכי ה' אלקיך, שכל ישראל ראו בראיה חושיית שיש ה' בעולם, ואלא השני היה ירידה והמשכה שנתלבש אור האנכי בכלים].

קודם מתן תורה שורש היש, אחר מתן תורה שורש היבשה

ולהבין יותר ענין אנכי ה' אלקיך קודם התלבשותו בכלים ואחר התלבשותו בכלים, נקדים לבאר ענין יס ויבשה שהם ב' בריאים בעולם הזה, כידוע יס נקרא עלמא

לחתכסיא ויבשה נקרע עלמא לחתגליא[א], ביאור הדבר משום דיבשה הוא מקום גלוי וממצי שיכולים לעמוד עליה ולבנות על גבה בנינים וכדו', משא"כ היס הוא בהעלם ומכוסה שאין יכולים לעשות עליו כלום, וכל מה שנופל לתוך היס נתכסה מיד ע"י המים. והטעם לזה שאין יכולים לבנות על היס כלום, זהו משום שהיס מקושר תמיד עם שורשו, וא"כ בכל מקום שהוא הוא מים, ולא שייך לקבוע שם דבר שיסתור המים, אבל היבשה אינו מקושר כ"כ עם שורשו, משא"ה שייך לעשות עליו גם דבר שאינו יבשה.

ויובן הענין בעבודת ה', דקודם מתן תורה עדיין לא הושלם המנכי ה' אלקיך עד מקום היבשה, אלא היה נמשך דוקא בבחינת "ס', דהיינו שרואין בו השורש אלקי בכל העת, ומשא"ה לא היה שייך המשכת האור ע"י כלים ועשיות גשמיים, אלא הכל הוא גילוי של אנכי ה' אלקיך. אבל ע"י מתן תורה נמשך אור האנכי ה' אלקיך גם בבחינת "יבשה", דהיינו גם במקום שיש הסתרה ואין רואין השורש אלקי בכל רגע ורגע, ומכח זה שייך התלבשות אור האנכי ה' אלקיך בכלים, שאפשר לעשות פעולת גשמיים עפ"ז התורה וקיום המצות, ועי"ז ממשיכין אור האנכי ה' אלקיך למטה.

וזהו ענין קריעת יס סוף, דקריעת היס היה הכנה לנתינת התורה, משום דכל זמן שהכל הוא בחינת יס לא שייך התלבשות בכלים, וא"כ לא שייך נתינת התורה, אבל ע"י קריעת יס סוף והפך יס ליבשה, עי"ז יש מקום שיתלבש אור האנכי ה' אלקיך בכלים דהיינו תורה ומצות.

ברכת התורה כדי שלא לשכוח מאנכי ה' אלקיך

והנה בהרבה פעמים ישנם מנשים שנכנסים כ"כ בתוך הכלים דהיינו בקיום התורה ומצות, עד שמשכחים מהאנכי ה' אלקיך בעצמו, שכל רצסם ורוצם מונח היאך לקיים התורה ומצות, ושוכחים שיש אלקי הנותן התורה, אבל זהו טעות גדול להעיקר של מתן תורה ומצות הוא כדי להמשיך על ידן האנכי ה' אלקיך, משא"ה צריכין קודם לידע להשורש של כל התורה כולה הוא אנכי ה' אלקיך, ואח"כ יכולין לקיים התורה ומצות.

וזהו הענין שחייבין לומר ברכת התורה בכל בוקר קודם לימוד התורה, ואומרים שם כולנו יודעי שמך דהיינו האנכי ה' אלקיך, ובברכה שניה אומרים אשר בחר בנו מכל העמים, דהיינו הקומה שלימה של עם ישראל בלי התחלקות משום שאחנו דבקים בו יתברך, דזהו דוקא קודם שנכנסים לתוך כלים. וכל יהודי צריך להתבונן בדברים אלו קודם לימוד התורה, דאם יתחיל ללמוד בלי ברכת התורה אזי נכנס תיכף לתוך כלים, ואינו זוכר כלל שצריך להמשיך האנכי ה' אלקיך. וזהו המכוון במה שאמרו רז"ל (נדרים פ"ח ע"א) מפני מה גלו ישראל על שלא ברכו בתורה בתחלה, ולכאו' יש לתמוה

א) עיין בזה בלקוטי תורה דף י"ד ע"ב אות ה', ובאריכות בנר מצוה לאדמו"ר האמצעי אות י"ז ולהלן.

מהו גודל המטע בזה עד כדי כך למפני זה הולכין לגלות, אלא הכוונה הוא כי"ל שלא ידעו מענין הבריכת התורה דעיקר התכלית הוא הדביקות בשכי ה' אלקיך, שנכנסו כ"כ בהכליים עד שכחו מהשורש של הכליים.

ים הוא התשוקה והעלאה, יבשה הוא ההמשכה

נתבאר לנו דהיבשה הינו מקושר כ"כ עם שורשו אשר הים מקושר עם שורשו, בנוסף לזה יש עוד נקודה בים, דבים יש תשוקה והעלאה לחזור לשורשו ליכלל במקור מוצאם כמ"כ בזוהר פרשת נח, ולכן הלגיס שבים ברגע שמוציאין אותן מן המים מתים, וזהו משום שמשתוקקים מאד לחזור לשורשם, ואם אינם יכולין לחזור לשורשם מתים מיד. אבל ביבשה ליכא ענין של תשוקה, ולכן הברייאים מעל היבשה אע"פ שיש להם חיות מכח היבשה, מ"מ אינם מתים כשהולכין מהיבשה, וזהו משום שאין להם תשוקה להיבשה. וכן הוא ג"כ הפי' של יבשה בלשון חידים 'טרוקען', כמו שאומרים על מלם שאין לו הרגשים ותשוקה'ס שהוא מלם יבש, משמ"כ היס הוא מלא לחלומיות 'זאפטיג', כמו שאומרים על מלם שיש לו ביקוש לדברים גבוהים, שהוא מבקש לחלומיות ומיות.

והנה יש ויבשה הס ד' שרשים בנפש האדם, דהנשמה של יהודי שורשו מבחינת ים, ולכן משתוקקת תמיד לחזור לשורשו לאנכי ה' אלקיך, ואינו שבע מפעולת ועשיות גשמיים, אלא יש לו ביקוש ושאון לנקודה גבוה. אבל מלא שורש היבשה צריך יהודי דייקא להמשיך אלקות ע"י כלים וקיום תורה ומצות, ואם לא שייך שום תשוקה וביקוש לעלות למעלה, אלא להיפך שרוצה להמשיך אלוקית למטה בעולם הזה.

והנה המשכת אלקות ע"י קיום תורה ומצות זהו מיוחד על האדם, משמ"כ תשוקה ושאון ליכא מיוחד בזה, אלא שיבשה הרבה מנשיים שאשרשם בעיקר מבחינת מים, מש"ה יש להם בטבעם הרבה שאון והשתוקקות, משום שהנפש משתוקקת לחזור לשורשו כנ"ל.

בירור הרצון שאינו מבקש אלא האנבי ה' אלקיך

והנה בהרבה פעמים האדם שוכח מהו השורש שמבקש, ומכניס הביקוש לדברים לגדיים, ורוצה לקבל שביעה ע"י עשיות כלים, שרוצה למצוא תענוג בלימוד או משבת וי"ט וכדו', ואם אינו מקבל שביעה מדבר אחד הולך לבקש מלוה אחרת חולי מזה יקבל שביעה ותענוג, והכל הוא לעורך עצמו כדי למלאות חסרונו, ובסוף אינו מקבל שביעה מכל זה. והיינו משום דביבשה בשעת המשכת הכלים ליכא ענין של תשוקה, וכל התשוקה שמשתוקק הוא משורש היס שבתוכו, ובים אין שייך ענין הכלים.

ליזה צריך לעשות בירור שכל הביקוש שלו אינו לעורך עצמו כדי לקבל שביעה מזה, ואינו מבקש שום דבר מכלים ופעולת גשמיים, ויבין ויכיר שכל ההשתוקקות שיש לו הכל בא מלא שורש נפשו שמשתוקק למצוא

דביקות ותמונה בהשי"ת, ואז מועיל השורש לומיתי שלו התנוי ה' לחלקיך גופיה, ואחר שמועיל התנוי ה' לחלקיך אז כבר יכול לירד לבחינת יצחה, להתחיל בחינת לעסוק בתורה ומצות להמשיך על ידן התנוי ה' לחלקיך למטה, אבל עכשיו אינו כמו ברישונה, שאינו מכניס כל הדיקוק שלו בעשיית הכלים כדי לקבל מהם שפיעה, אלא מקייס המצות מפני שכך הוא רצון הבורא להמשיך על ידן חלקות למטה.

וזהו מה שאמר ר' הירש מרימנאוו ז"ע דקודם מתן תורה אמרו ישראל אהבה רבה, והיינו דקודם מתן תורה הוצרכו לברר הרצון, שכל הדיקוק והרצון שלהם הוא למצות התור של התנוי ה' חלקיך, ואח"כ יכולין להגיע למתן תורה, דבשעת מתן תורה נתגלה להם תור התנוי ה' חלקיך גופיה, וגם נתלבש תור התנוי ה' חלקיך לתוך כלים. וזהו ג"כ סדר התפלה בכל יום, מקודם אומרים אהבה רבה דהיינו לברר הדיקוק לתנוי ה' חלקיך, ואח"כ אומרים שמע ישראל דהיינו שמועין תור התנוי ה' חלקיך גופיה דהכל הוא חלקות, ואח"כ אומרים ברוך שם ואהבת שממשיכין התנוי ה' חלקיך לתוך כלים.

סוד המקוה שבועות בבוקר כדי לגלות ההסתרה משורש הים

יש עוד נפק"מ בין שורש הים לשורש היבשה, כי הנה כשממשיכין תור התנוי ה' חלקיך בבחינת יבשה, לא שייך שם הסתרות, מכיון שיש התלבשות התור בכלים, וכלי הוא דבר המגלה התור וקולט התור בתוכו, אבל כשממשיכין תור התנוי בבחינת יס, אז יכול להיות הסתרה על התור, כיון שאין שם כלים לגלות התור, כמו שרואין למדם שיש יכול לחיות בתוך היס.

וזהו מה שיכול ליקרות אצל מדם העומד במדריגת מיס קודם המשכת הכלים, ונפשו מסתוקקת לחזור לשורשו ויש לו דיקוק עמוקה לקבל שפיעה, אבל אינו מועיל התנוי ה' חלקיך, ומכח זה נפל לתוך הסתרות וטירדות ויש לו צער רוחי ויסורים, ומועיל שנכנס התנוי ה' חלקיך לתוך הסתר כמו שפי' בספר המולדות ותנוי הסתר מסתיר ר"ל התנוי ה' חלקיך נכנס לתוך הסתרות.

והנה למדם כזה שנפל בתוך היס לתוך יסורים וטירדות, העצה היחידה הוא לגלות ההסתרה דבודאי גם שם מועיל השי"ת, שיקבל המצב כמו שהוא דגם זה בא מאת הקב"ה, וגם בתוך ההסתרות יש התנוי ה' חלקיך, ואינו צריך לברוח מההסתרה אלא שפשר לחיות גם בתופן כזה, ועי"ז מועיל דע"י ההסתרה מלא ג"כ תור התנוי ה' חלקיך.

עפי"ז מובן מש"כ בליקוטי מוהר"ן תורה נ"ו, עי"ש כל התורה מדבר מענין ההסתרות ותנוי הסתר מסתיר, וצריכין לגלות כל ההסתרות דבודאי גם שם מועיל השי"ת, ומסיים שם שזהו סוד המקוה בשבועות שער הנ', ולכאו' יל"ע מה השייכות של מקוה עם הסתרות, ולפי דברינו למיס הוא בתנוי ה' חלקיך נכנס

לתוך הסתרות מוכן היטב, דמקום שהוא בחינת מים שם הוא מקום הסתרות, ושם צריכין לגלות ההסתרה.

והנה בודאי אין זה הדרך היחיד שלֿ יהודי, דלכתחלה אין להכניס כלל האנכי ה' אלקיך לתוך הסתרות, דכשאדם נמצא במצב של מים אז מיכף ומיד יבקש וימצא האנכי ה' אלקיך, ואח"כ יגלה וימשוך האנכי ה' אלקיך למטה ע"י הכלים. אבל בדיעבד כשנפל האדם לתוך הסתרות ויסורים, ונכנס האנכי ה' אלקיך לתוך הסתר, אזי יש גילוי מדת שאפשר לגלות האנכי ה' אלקיך גם במקום ההסתרה, שמכיר דבאמת אינם כלל הסתרות אלא הם ג"כ אלקות. ולפי הלקוטי מוהר"ן זהו ג"כ סוד המקוה[ב] בשבועות קודם אור יום, דבליל שבועות הוא ענין ההשתוקקות למעלה האנכי ה' אלקיך, כמו שמיתא בזוהר דאז עושין קישוטי הכלה, אח"כ צריכין ג"כ לגלות סוד זה שאפשר למעלה האנכי ה' אלקיך גם בתוך ההסתרות, ואח"כ כשמאיר היום הוא ענין של המשכת האנכי ה' אלקיך למטה לתוך כלים, יום קבלת התורה וירד ה' על הר סיני.

אחר שמוצאין האנכי ה' אלקיך
צריכין דייקא להמשכת הכלים

הנה בימינו למעלה דבינה ליכא שום הסתרות, ובעבודת ה' היינו דבשעת המשכת הכלים דהיינו קיום התורה ומצות ליכא הסתרות, ודוקא בשעת הביקוש מאבר שיפול לתוך הסתרה, ולכן אמר שמגלין כל ההסתרות ומבררין הרצון צריכין ג"כ כלים להמשיך האור, דאם יעסוק כל היום רק בעניני ממון והשתוקקות בלי כלים, לבסוף יפול לתוך הסתרות ולא ימצא כלום.

ובהרבה פעמים יש אדם שיש לו הסתרות אלא משום שאינו עוסק רק בהרגשים והשתוקקות, ואינו מוכן לירד להמשיך כלים כעבד, ואז אין העצה לילך לבקש מיזוק, אלא העצה הוא שידע ויכיר שנמצא בזה העולם משום שהוא עבד ה' על דרך היושר דברי אמת, ויתחיל לעבוד בהמשכת הכלים ולא יבקש בכל עת הרהרגשים.

ב) ונראה דזהו ג"כ הכוונה במה שאמר הבעש"ט שזכה לכל מדריגתיו ע"י המקוה (לקוטים יקרים דכ"ז), ובודאי אין זה רק כפשוטו, אלא הכוונה הוא על ענין המקוה דהיינו לגלות ההסתרות דגם שם נמצא אלקות, דזהו כל הענין של חסידות למצוא אלקות בכל דבר.